När bildades Hammarby Idrottsförening?
En utredning om en ombildning eller nybildning av en idrottsförening i slutet av 1800-talet

Den kommitté – bestående av Hans Bolling, Christer Pallin, Gunnar Persson och Leif Yttergren – som utsetts av Hammarby Idrottsförenings (HIF) styrelse för att utreda frågan om datum för bildande av HIF har avslutat sitt arbete.

Bland Kommitténs instruktioner fanns ”att finna ovedersägliga fakta för vilket som ska anses utgöra HIF:s bildandeår”. I instruktionen identifierade styrelsen för Hammarby Idrottsförening även åtta frågor den vill ha besvarade:

1. Finns det dokumentation (inkluderande men inte begränsat till protokoll från styrelse- eller medlemsmöten, kallelse till möte den 7 mars 1897, räkenskapshandlingar) från Hammarby Roddförening inför mötet den 7 mars 1897 som bland annat kan besvara vad mötet skulle behandla?
2. Finns det dokumentation (inkluderande men inte begränsat till protokoll från styrelse- eller medlemsmöten, räkenskapshandlingar) från Hammarby Roddförening efter mötet den 7 mars 1897 som påvisar att Hammarby Roddförening likviderades efter mötet 7 mars 1897?
3. När är de äldsta räkenskapshandlingarna för HIF daterade och vad går att utläsa från dem? Inkluderar exempelvis sådana räkenskapshandlingar tillgångar och skulder från Hammarby Roddförening?
4. Vilken var den juridiska betydelsen (vid tidpunkten) av att det vid mötet den 7 mars 1897 upprättades en ny medlemsförteckning, antogs nya stadgar och valdes en ny styrelse? (Tre grundläggande rekvisit för att vi i dag ska anse att förening är bildad är upprättande av en medlemsförteckning, antagande av stadgar och företrädare för föreningen (styrelse) utses.)
5. Vilken betydelse har personernas, vilka deltog vid mötet den 7 mars 1897, avsikt? Om avsikten var att den befintliga föreningen skulle leva vidare under nytt namn, är det möjligt att de närvarande i sådant fall oavsiktligen kan ha bildat en ny förening? Kan ett oavsiktligt bildande av en ny förening, ”läkas”, ändras eller förtydligas vid en senare tidpunkt genom ett styrelsebeslut om vad avsikten var på mötet den 7 mars 1897?

6. Finns det dokumenterat varför HIF någon gång senare under 1900-talet fastslog/beslutade att HIF:s bildandeår ska vara 1897? På vilka grunder skedde det? Var grunderna korrekta vid den tiden för ett sådant beslut och är de än i dag alltjämt relevanta?
7. Finns det andra exempel på ideella föreningar som under historien har beslutat att ändra sitt bildandeår och vilkas resonerande inför sådant beslut kan ge vägledning och möjligtvis utgöra någon form av prejudikat i frågan?
8. Förfogar HIF:s medlemmar ensamma över frågan om bildandeår eller krävs godkännande eller samtycke från annat organ/myndighet och vilket underlag krävs i så fall för ett sådant godkännande eller samtycke?

Kommitténs svar på sagda frågor redovisas avslutningsvis i detta dokument efter det att vad som ligger till grund för svaren presenterats (se även bilagor).

Nedan följer en kronologisk genomgång av iakttagelser rörande förhållandet mellan Hammarby Roddförening (HRF) och Hammarby Idrottsförening ur Hammarby Idrottsförenings arkiv, Stockholms Stadsarkiv, vissa omnämnanden i dags- och idrottspress samt något om hur föreningen tidigare förhållit sig till frågan om HIF:s bildande i sina egna skrifter, självbilden. Den empiriska genomgången avslutas dels med några exempel på hur andra föreningar förhållit sig till sina bildandedatum när frågan blivit relevant, dels med en föreningsrättslig analys i historiskt perspektiv.

Hammarby i arkiven under 1890-talet

Även om ”arkivfynden” nedan redovisas så att var och en kan läsa och tolka dem bör påpekas att god ton kräver att vi försöker ta hänsyn till de historiska aktörernas intentioner och ser dem som rationella aktörer. Historikernas stora svaghet ligger ju i att de vet *för mycket* om de händelser de studerar. De vet hur det gick och det gjorde inte de inblandade historiska aktörerna. Det blir givetvis även en styrka när fragmentariskt källmaterial ska tolkas. Värt att komma ihåg är även att det framför allt är medlemsmöten som protokollförts av HRF och HIF, det är alltså varken styrelseprotokoll eller årsmötesprotokoll som bevarats men vid dessa medlemsmöten togs beslut som numera fattas vid idrottsföreningars årsmöten.

Roddsektionens protokoll A 5 O:1 1891–1949

Sammanträde **den 1 juli 1894**, beslut fattas om att två nya båtar ska byggas, totalt fyra paragrafer som handlar om praktikaliteter. Ingen uppgift om nästa möte. En förteckning över

medlemmar daterad 1 maj 1894 visar på tolv aktiva och fem hedersledamöter. **Bild1, Bild2** och **Bild3**

Därefter inga sammanträden förrän **den 2 juli 1896**, paragraf två tyder på att det inte varit någon större aktivitet under mellanperioden: ”Bestämdes att 1894 års revisionsberättelse skulle hvara färdig den 9 juli och att Revisionssuppleanterna skulle inträda i Revisionskomitén.”

§ 4 ”Sandbergs förslag att välja ny styrelse afslogs men beslöts att uppsätta kandidater att väljas å sammanträdet den 9 Juli.” **Bild4**

Sammanträde **den 9 juli 1896** ny styrelse väljs ordförande K. Holm, Frans Sandberg sekreterare. Mötet var ”fåtaligt besökt”. **Bild5, Bild6**

Odaterat protokoll, **september 1896** ordförande inte närvarande men har justerat protokollet, revisorer väljs F Bodin, C Sundholm, C Larsson och C Löfgren suppleant § 4 ”En kommitté tillsattes att utarbeta nya stadgar jämte program för 1897 bestående af C Sundholm, F Sandberg. C Larsson och F. Bodin”. Nästa sammanträde sätts till 4 april 1897. **Bild7**

Sammanträde **den 2 februari 1897**, det sista i ”Roddföreningens” regi. Kort, öppnas, beslutar att inte delta vid Stockholmsutställningen, tar in ny medlem och beslutar: ”Nästa sammanträde första söndagen i Mars” Alltså inga antydningar om en föreningsnedläggning. Ett väldigt ”anonymt” möte! Fridolf Bodin står som ordförande, inte K. Holm. **Bild8**

Även om sammanträdesprotokollen kan tolkas som ett tecken på en relativt låg aktivitet inom Hammarby Roddförening vid 1890-talets mitt, så finns inga tydliga belägg på att medlemmarna övervägde att upplösa föreningen.

Sammanträde **den 7 mars 1897**, i den protokollbok som finns bevarad efter Hammarby Roddförening finns även ett protokoll i blyerts från det sammanträde som utgör det första i Hammarby Idrottsförenings arkiv. Protokollen är nästan identiska, finns alltså inga skäl att misstänka att de personer som ”köpte” en ny protokollsbok för Hammarby IF ägnade sig åt att ”förändra” historien. **Bild9, Bild10** och **Bild11**

Styrelsens protokoll A 1:1 1897–1904

Sammanträde **den 7 mars 1897**, innehållet i protokollet är välkänt. Det inleds: ”Protokoll öfver Hammarby Idrottsförenings första sammanträde söndagen 7 Mars 1897”. **Bild12**

§1 ”Mötet öppnades kl. 1. em. af Ordförande Sundholm sekreteraren uppläste protokollet öfver Hammarby Roddförenings sista sammanträde hvilket justerades” Här dyker Roddföreningens sista sammanträde upp. Användande av orden *första* respektive *sista* kan tolkas som att det fanns en intention att skapa en ny förening.

Vid Hammarby Roddförenings sammanträde den 2 februari 1897 var Fridolf Bodin ordförande. Går inte att veta hur ordförandebytet gått till, Carl Sundholm väljs till ordförande i Hammarby IF först § 5. Fridolf Bodin väljs till suppleant i styrelsen. **Bild12**

§§ 2–3 är sedan de som tar beslut angående Hammarby RF, revisionsberättelse, ansvarsfrihet för avgående styrelse, årsberättelse. **Bild12**

§ 4 ”Den af Hammarby Roddförening tillsatta Kommitténs förslag af stadgar för nya föreningen jämte Program för sommaren 1897 blef enhälligt antagna”

Även här kan ny förening tolkas i mer än en riktning, men om vi jämför med paragraf fyra i ”blyertsprotokollet” är tolkningsmöjligheterna vidare: ”Den af Kommiterade utarbetade Stadgarne blefo antagna”, inga ord om ny förening. **Bild12, Bild9**

§ 5 Ordet återvaldes används beträffande två av styrelseledamöterna, ett tecken på kontinuitet. **Bild 12** ordet återval inte med i ”blyertsprotokollet”. **Bild9**

§ 7 ”Styrelsens förslag angående de medlemmar hvilka äro i skuld till gamla föreningen måste för att tillhöra nya föreningen inbetala sina skyldigheter senast söndagen den 4 April blefvo antagna af föreningen.” **Bild12**

Även om det inte är helt klart vilken styrelse det handlar om, svårt att tänka sig att den styrelse som tillsatts under mötet hunnit utarbeta förslag, är beslutet ett klart kontinuitetstecken. Kanske att ”blyertsprotokollet” i högre grad stöder brott, dock utan att falisifera kontinuitetstanken: ”Styrelsens förslag angående de Medlemmar hvilka äro i skuld till Hammarby Roddförening måste för att kunna tillhöra nya föreningen inbetala alla sina skulder senast den 4 april antogs”. **Bild9**

§ 12 Angående Schönthal, såväl båthus som hedersledamot, i ”blyertsprotokollet” dock endast tjänster i paragraf 12, däremot en paragraf 14 ”Bodins förslag om föreningen ville uppvakta dess beskyddare Ingeniör Schöntahl [sic!] med en skrifvelse uttryckande föreningens tack för det han gjort för gamla föreningen. Uppdrog åt styrelsen att uppvakta honom.” **Bild13, Bild10, Bild11**

Vid de sammanträden som hålls under det kommande året finns inga beslut som svarar på frågan om Hammarby Roddförening lades ner i mars 1897 och en helt ny juridisk person tog form i form av Hammarby Idrottsförening eller om det endast handlar om ett namnbyte. Det kan också vara av intresse att inga röstlängder eller listor på närvarande medlemmar vid val finns bevarade/upprättades. Detta skedde inte heller 1898, se t.ex. protokoll ordinarie sammanträde **den 9 januari 1898**, då bl.a. styrelseval företogs. **Bild15, Bild16**

Diverse liggare D2:1

En ny liggare för föreningens medlemmar upprättades i och med medlemsmötet i mars 1897, om det råder intet tvivel. Att ha varit medlem i Hammarby Roddföreningen var tillräckligt för att kunna bli medlem i Hammarby Idrottsförening. ”Nya” medlemmar – de som inte varit medlemmar av HRF – skulle rekommenderas och godkännas av föreningsmöte. Det finns emellertid inget som visar på att medlemskap i Hammarby Roddförening var tillräckligt för att bli medlem av Hammarby Idrottsförening, i.e. inget rakt övertagande av en tidigare medlemskader. Däremot var skulder till HRF efter ombildningen grund för uteslutning ur HIF.

I förteckningen finns total 32 medlemmar av den 7 mars 1897 varav 20 kom från Hammarby Roddförening, sju rekommenderades av medlem nummer sex Fridolf Bodin, två av nr fyra Victor Hedberg, två av nr 21 Knut Nordberg, en av nr ett Carl Sundholm och en av nr åtta Carl Gustafsson. Vissa medlemmar av den 7 mars skrevs dock in i liggaren vid ett senare datum. Intressant, men inte av vikt för utredningen, är kolumnen längst till höger där det redogörs när och varför medlemmar utträtt ur föreningen. Där framgår att många av de medlemmar som tidigare varit medlemmar i Roddföreningen inte blev kvar i Idrottsföreningen någon längre tid, vilket tyder på att det tidigt skar sig mellan föreningens medlemmar. **Bild17**, se även **Bild18–Bild20**

I ett försök att säkerställa att vi inte missat några dokument i Hammarby IF:s arkiv i Stockholms Stadsarkiv p.g.a. att de förvarats i arkivserier eller på platser där gruppens medlemmar inte letat har vi även tagit hjälp av Stadsarkivets Peeter Mark. Han har sökt där icke arkivarier normalt inte letar i Stadsarkivets samlingar men inte hittat något nytt källmaterial. Vi vill här passa på att tacka Peeter för den hjälp han givit.

Hammarby i dagstidningar

De första tidningsnotiserna som omnämner Hammarby Idrottsförening är från januari 1893 och har ingenting med uppdraget att göra utan är att betrakta som kuriosa. Hammarby Idrottsförening nämns, men det går inte att fastslå om det rör sig om en felskrivning.

Notis *Stockholms Dagblad* den 10 januari 1893: ”En atletklubb har under hösten och innevarande vinter bildats vid Barnängen, huvudsakligen bland de yngre arbetarna vid Stockholms bomullsspinnerifabrik och Hammarby idrottsförening.” **Bild21**

Notis *Fäderneslandet* den 14 januari 1893: ”Under festen spelade Hammarby idrottsförenings musikvänner en del fosterländska melodier.” **Bild22**

Notiserna säger egentligen ingenting, kan lika gärna vara Roddföreningen som kallas för idrottsförening i tidningsnotiser. Det finns heller inga belägg för en bortsomnad namne till dagens Hammarby IF. Notisen från den 10 januari skulle dock kunna vara ett tecken på att det inom Hammarby Roddförening fanns ett intresse för att utöva fler idrottsgrenar än enbart rodd.

Tidningsnotiser från sommaren 1897 kan uppfattas som ett stöd för att Hammarby Idrottsförening betraktades som en ombildning av Hammarby Roddförening.

Notis *Dagens Nyheter* 17 juni 1897: ”Hammarby idrottsförening (f.d. Hammarby roddförening) anordnar om söndag distansrodd Sjötullen–Vaxholm” **Bild23**

Notis *Stockholms-Tidningen* den 18 juni 1897: ”Hammarby idrottsförening, är det nya namn Hammarby roddförening nu givit sig. Jämte annan idrott kommer den emellertid att allt fortfarande som specialitet idka roddsporten och anordna om söndag en distansrodd mellan Sjötullen och Vaxholm.” **Bild24**

Notis *Stockholms-Tidningen* den 30 augusti 1897: ”*Hammarby idrottsförening* anordnade i går sin vanliga kapprodd på Hammarbysjö.” **Bild25**

Notis *Socialdemokraten* den 29 juli 1899: ”Så t.ex. kommer Hammarby roddförening och den nybildade Katarina amatörklubb med ett flertal af sina båtar att deltaga i tävlingen.” **Bild26**

Notis *Svenska Dagbladet* den 27 augusti 1900: ”Roddtävlan ägde rum i går å Hammarby sjö kl. 12 på middagen. Det var Hammarby idrottsförening, som inbjudit Stockholms roddförening och Vaxholms roddförening till tävlan i 4-årade båtar. Hammarby roddförening har alldeles nyligen skaffat sig s.k. utriggade kapproddsbåtar och med berömvärt intresse för roddsporten genast anordnat tävlan med de äldre klubbarna.” **Bild27**

Hammarby i sportpressen: Tidning för Idrott/Ny Tidning för Idrott

Den ledande idrottstidningen i Stockholm under 1890-talet var *Tidning för* idrott/*Ny Tidning för Idrott* som gavs ut av kretsen kring Viktor Balck (den svenska idrottens fader). Vi har gått igenom den för åren 1895–1899, nedan finns en sammanställning av vad som är skrivet om Hammarby Roddförening och Hammarby Idrottsförening. Tidningsredaktionen med Alex. Lindman i spetsen var välbekant med det stockholmska idrottslivet och såväl stora som små idrottsaktiviteter uppmärksammas. Risken att redaktionen missat att uppmärksamma något som i samtiden sågs som varande av vikt gällande HRF/HIF bedöms därmed som liten. Även

notiserna i sportpressen ger stöd åt att HIF betraktades som om en ombildning av HRF och inte en nybildning.

1895

Ingen notis har noterats!

1896,

Nr 34 s. 312 notis ”Rodd” Tre båtar distansrodd mellan Sjötullen och Vaxholm. Musik Av Barnängens musikförening. Hyrd ångbåt

1897

Nr 24 s. 207 notis ”Rodd” ”Hammarby idrottsförening f.d. Hammarby roddförening anordnar söndagen den 20 juni distansrodd Sjötullen-Vaxholm… Hammarby roddförening som i tio år bedrifvit roddsporten har af de gamla medlemmarna ombildats till idrottsförening men kommer rodden att framför allt bedrifvas.”

Nr 25 s. 215 Referat från kapprodden. Tredje året i rad. 3 båtar startade, prisdomarbåt, ”ett stort antal föreningsmedlemmar och deras vänner, däribland ej så få damer.”

Nr 29, s.252 ”Hammarby idrottsförening anordnade söndagen den 18 juli följande seniortävlingar:” (spjut, diskus, kulstötning, brottning)

1898

Nr 28 1898 s. 290 Åter rodd till Vaxholm, 24 juli + lustresa med ångfartyg för vänner m.fl.

Nr 36 s. 367 ”En svensk uthållighetsrodd med hinder” – förefaller vara en ny slags roddtävling, roddarna bar båtarna mellan sjöar mm. Segertid 4 tim

1899

Nr 33, s. 335 Åter kommenteras rodden till Vaxholm. Endast två båtar deltog.

Nr 36, s. 359 Roddtävling Hammarby sjö. 21 båtar anmälda i olika avdelningar, enmansrodd, inriggade osv. Avslut med prisutdelning och dans. Sociala aktiviteterna var uppenbart viktiga för HIF.

Hammarby Idrottsförenings självbild kring bildandet

I det följande redovisas vad som skrivits om stiftelseåret i HIF:s jubileumsskrifter och annan litteratur.

1922: *Hammarbybladet 2/1922, ett specialnummer med anledning av Hammarby IF:s 25-årsjubileum*:

Tjugofem år! Denna tidsrymd av en människas levnad är ju icke någon ålder och har under vanliga förhållanden icke mycket av arbete och erfarenheter bakom sig. För en idrottsförening däremot, måste man uppskatta denna tidsrymd som aktningsvärd, i synnerhet som ett verkligt arbete nedlagts och ett enastående resultat uppnåtts.

Som jag här nedan ska försöka skildra Hammarby Idrottsförenings tjugofemåriga levnadshistoria, måste jag dock gå ytterligare nio år tillbaka i tiden, eller till år 1888 [sic!], då Hammarby Roddförening bildades från vilken nämnda förening har sitt ursprung. Initiativtagaren till Hammarby Roddförenings bildande var ingeniör A. R. Schönthal, vilken samlade några för roddidrotten intresserade personer. […]

Under åren 1894–1895 ingingo i föreningen en del yngre medlemmar, vilka icke läto det påbörjade arbetet [med bygget av ett båthus] avstanna och efter ytterligare tillökning 1896 gjorde även den allmänna idrotten sin början inom föreningen. Den första idrottsplatsen var den s.k. ”Lerbacken” även kallad ”Sopbacken” utanför Danvikstull. I augusti månad avhöllos de första idrottstävlingarna, vid vilka jämförelsevis goda resultat uppnåddes. Efter dessa kom ny vind i seglen. Ett stort antal nya medlemmar erhöllos, vilket lade grunden till vår nuvarande förening. Genom dessa medlemmars tillkomst stegrades nämligen intresset för den allmänna idrotten betydligt, och föranledde en ändring av föreningens namn. Den 7 mars 1897 ombildades Hammarby Roddförening till Hammarby Idrottsförening, med ändamålet att idka rodd och allmän idrott. Rodden intog dock första plats.

Till styrelse utsågs C. Sundholm, ordförande, A. Sundqvist, skattmästare, F. Sandberg, sekreterare, V. Hedberg, klubbmästare, samt F. Bodin och C. Löfgren, suppleanter. Till föreningens första hedersledamot valdes ingeniör A. R. Schönthal, vilken fortfarande stod kvar och gav välbehövliga handtag.

Medlemsantalet utgjorde vid årets början 30 medlemmar, vid dess slut 47 stycken.” [Av Eric Ohlson; ordförande 1908–09, styrelsemedlem in på 1920-talet, s. 3. Texten även ordagrant använd i Hammarbyitens jubileumsnummer 1927.]

”Tiderna förändras och vi med dem”, är en företeelse som ingen kan bestrida och osökt kommer denna tanke fram då man gör en jämförelse mellan den tid som var då Hammarby Idrottsförening för 25 år sedan helt blygt började treva sig fram för att nu vara en av våra mest framskjutna idrottsföreningar. Hur mycket större blir skillnaden dock då man ser än längre tillbaka, eller till den tid då de s.k. kapprodderna å Hammarbysjö [sic!] började. Dessa kunna väl anses som själva roten och upphovet till att Hammarby Roddklubb fick sin start vilken senare ingick i den större Hammarby Idrottsförening, som i sig förenar alla olika grenar av allmän idrott.
[Av A(xel) R(obert) Schönthal; Hammarby Roddförenings förste ordförande, s. 14]

1940

Nordisk familjeboks sportlexikon, med över åttio år på nacken, är fortfarande den kanske mest auktoritativa svenska uppslagsverket om idrott. I artikeln om Hammarby Idrottsförening som är tryckt 1940, och författad av Erik Karlén (sekreterare i HIF 1926–31) och Paul Brewitz (*Idrottsbladet*), förordas kontinuitet och ombildning:
Hammarby Idrottsförening, Stockholm, stiftades 1889 som Hammarby Roddförening och antog nuvarande namn 1897, då även andra idrotter upptogs på programmet. Den ombildade klubben hade dock länge rodden som förnämsta gren…

1944

En bok om rodd, utgiven vid Svenska Roddförbundets 40-årsjubileum av Åke Svahn (redaktör för *Nordisk familjeboks sportlexikon* och ledande idrottshistoriker som fick professors namn 1975) och Sven Thunvik (redaktionssekreterare *Nordisk familjeboks sportlexikon*), Sohlmans Förlag, 1944:
Hammarbyroddens historia började icke 10 april 1889, då Hammarby Roddförening bildades och omkr. 25 medlemmar inskrevos, ty roddsporten var då sedan åtskilliga år en populär fritidshobby bland arbetarebefolkningen kring Hammarby sjö. Ett karakteristiskt drag var, att roddarna själva byggde sina båtar, inriggade fyror med fasta säten, s.k. Hammarbybåtar. Som en av ledarna vid de sedan början av 1880-talet årliga tävlingarna, vilka anordnades för att ”uppmuntra fabriksarbetarna”, framträdde 1884 ing. A. R. Schönthal, initiativtagare till Hammarby RF och dess förste ordförande.

Hammarby RF ombildades 7 mars 1897, då medlemmarna voro mellan 30 och 40, till Hammarby IF, som en lång följd av år hade roddsporten som främsta gren på sitt program. […]

Bland Hammarby RF:s stiftare voro utom ing. Schönthal bl.a. kamrer Lagergren, sekr., hr A. Sundqvist, kassör, vävmästare Löfgren, hrr C. Sahlberg och A. Lundblad. De drivande krafterna vid tiden för föreningens omgestaltning 1897 voro tjänsteman C. Sundholm, ordf., F. Sandberg, sekr., A. Sundqvist, kassör, samt F. Bodin och C. Löfgren. Snart nog efter starten 1897 skedde utbrytningar, varvid IF Sörle, IF Spurt och Katarina Amatörklubb bildades, vilka samtliga även utövade rodd."
[s. 153, i framställningen om Hammarby (s. 153–156) ses HRF och HIF som en och samma förening.]

1962

Hammarby 65 år 1897–1962

Hammarby Idrottsförening har i vår nått den aktningsvärda åldern av 65 år, under vilken tidsrymd den existerat under sitt nuvarande namn. Egentligen bildades den redan 1889 under namnet Hammarby Roddförening, men vi har dock föredragit att räkna vår "livslid" från 1897, då HIF såg dagens ljus. [Bernt Lindh ordförande 1954–65]

1967

Sju decennier i med och motgång. Hammarby IF 1897–1967 (redaktör Sten R. Ahlner).

Ahlners kronologiska redogörelse (sid. 49) bygger på vad som sagts 1922. Men i avsnittet "Plock och poänger ur gamla protokoll" (sid. 95–99) nämns följande:

17 maj 1891 Följande hedersledamöter invaldes: Ing. Schönthal, Baron v. Knorring samt ing. Alexandersson. [Styrelsen bestod då av C. G. Löfgren, A. N. Lundblad, O. Andersson och A. Sallberg]

11 sept. 1896 En kommitté tillsattes för att utarbeta nya stadgar jämte program för 1897, bestående av Sundholm, Sandberg, Larsson, Bodin med anledning av att Roddklubben skulle byta namn till Hammarby Idrottsförening.

7 mars 1897 Vid första sammanträdet med Hammarby IF valdes följande styrelse: C. Sundholm ordf., A. Sundqvist kassör, F. Sandberg sekr.

Uppdrogs åt styrelsen att uppvakta ing. Schöntahl [sic!] om tillåtelse att få plats för föreningens sportsaker samt tacka honom för det han hade uträttat för Hammarby Roddförening, samt inbjuda honom till hedersledamot i Hammarby Idrottsförening. [I urkunden står det tillhörigheter, inte "sportsaker"]

27 maj 1897 Föreningen beslöt att de som bryta mot stadgarna om föreningsdräktens bärande skall tilldelas en varning, och om denna ej hörsammas, omedelbart strykes ur föreningen.

Paragrafen som i huvudsak lyder. ”Idrottsdräkt får ej offentligt bäras såvida ej idrott i samband [sic!] bedrifves”.

1972

Hammarby 75 år (redaktör Sten R. Ahlner).

I en översikt per decennium (s. 34–54) nämns följande om övergången:

Redan 1896 hade grabbar sysslande med allmän idrott sökt kontakt med roddarna. […] Den första idrottsplatsen, där våra ungdomar tumlade om, har det inte alltför välklingande namnet ”Lerbacken” alternativt ”Sopbacken” och låg utanför Danvikstull. I augusti nynämnda år hölls de första tävlingarna i allmän idrott men det var först 7 mars 1897 som ett klubbslag underströk beslutet att bilda Hammarby Idrottsförening.

Orden upprepas i *Go, Bajen, Go! Hammarby IF 1897–1983*.

I förbifarten säger Leif Ekstig:

Många minns mycket om gamla, anrika Hammarbaj, eller ”Bajen” som dagens mode dikterar, och många kommer historierna att vara i dag om hur Hammarby roddklubb bildades, om hur roddklubben den 7 mars 1897 blev Hammarby IF … [sid. 67]

1997

I föreningens 100-årsbok återges mötesprotokollet från 7 mars 1897 i sin helhet (utskrift).

Så har andra klubbar gjort när det gäller ombildning – nybildning

I uppdraget från HIF:s styrelse ställs bland annat frågan (fråga sju) om det finns exempel på ideella föreningar som beslutat att ändra sitt bildandeår. Nedan följer några exempel på andra svenska idrottsföreningar som bevarat eller bytt namnet och som samtidigt behållit det äldre stiftelsedatumet. Detta är en näst intill totalt ovetenskaplig orientering som koncentrerar sig helt på benämningar och inte tar särskilt mycket hänsyn till exempelvis likvidering av tidigare förening.

Idrottsföreningen Kamraterna

IFK-rörelsen grundades 1895 med säte i Stockholm. De enskilda föreningarna (”kretsarna”) gavs individuella nummer och Stockholm, som initialt betraktats som ”IFK:s Centralstyrelse”, tilldelades 1901 nummer 1. Centralstyrelsen (CS) blev därefter en separat enhet.

Norrköping hade ordningsnummer 17. Kretsen hade bildats 1897 med Albrecht Lindström som ordförande. Han stod formellt som det t.o.m. 1901. Skogspromenader, utflykter och skridskoåkning fanns på programmet. Den 18-årige Lindström ställde 1899 upp på Svenska gymnastik- och idrottsförbundets 3:e gymnastik- och idrottsfest, som hölls i Norrköping. Han ska ha varit ”en god hoppare och hastighetslöpare”. I och med det inkorporerades tävlandet i Norrköpingskretsens verksamhet.

Men Lindström gick på sjön samma år, 1899. Norrköpingskretsens verksamhet tynade därefter och Lindström själv avled till havs 1903.

När fotbollsspelande läroverkspojkar tog upp IFK-namnet 1902 såg man det som varande ”ledigt” och därför utgick man också från 1902 som startår.

Men i CS ögon gällde 1897, eftersom inget annat kommit till deras kännedom. In på 1920-talet var detta dock långt ifrån glasklart. År 1922 sägs att klubben är 20 år gammal. I *Nordisk Familjeboks Sportlexikon* (1943) anges emellertid 1897 som stiftelseår.

I fallet Norrköping tycks ingen likvidering av den gamla kretsen skett. Albrecht Lindström har kvarstått som ordförande trots att han fr.o.m. 1899 inte fanns kvar i landet.

IFK Göteborg firar sina jubileer med avstamp i 1904. Men ska man vara noggrann så markerar det året fusionen mellan Göteborgs IFK-krets (grundad den 23 februari 1895) och Annedals SK. IFK-kretsen i Göteborg hade främst ägnat sig år friidrott. När IFK Göteborg sedan uppstod som fotbollsklubb 1904 ville man från Annedalshåll komma åt namnet för att på så sätt kunna köpa material och utrustning till fördelaktigare priser.

Trots det ”kapade” klubbnamnet har det nuvarande IFK Göteborg aldrig känts vid något annat bildningsår än 1904.

Kalmar Fotbollförening

Kalmar FF utgår från 1910 men namnet KFF uppstod först 1927.

Ursprunget ser ut så här: IF Göta (1910) anmodades vid inträdet i RF att byta namn och blev då IF Gothia (1912). Sex år senare, under bygget av idrottsplatsen Fredriksskans, gick IF Gothia samman med Kalmars första IFK-krets. Namnet på den nya föreningen blev Kalmar IS (1918). När sydöstra delen av landet inlemmades i fotbollens seriesystem (1927)

bytte KIS namn till KFF, för att enklare kunna inlemma lokalkonkurrenten Kalmar AIK:s bästa spelare i det lag som tog plats i Sydsvenskan (=serienivå 2).

Det bör framhållas att KIS och KFF:s klubbmärken är identiska, bortsett från initialerna på skölden.

En annan kuriositet är att lokalrivalen Kalmar AIK har en liknande bakgrund med ett flertal namnbyten. Men KAIK bortser från ”roten” till sin egen förening (IF Glad Ungdom, 1903) och räknar 1907 som stiftelseår.

Västra Stenby Bollklubb

På östgötaslätten, någon mil söder om Motala, bildades *Västra Stenby Bollklubb* den 1 maj 1932. Efter ett knappt års verksamhet kom påstötningar från medlemmar om att man också borde ägna sig åt dragkamp. Därför ändrades namnet omgående till *Stenby Idrottsförening*, men med bibehållet stiftelsedatum. Under 1941 skedde en ny namnändring, till *Västra Stenby Idrottsförening*, och 1948 flyttades verksamheten in till tätorten Motala med ny namnändring som följd, nu till *Idrottsföreningen Starka Viljor*. Medlemmarna behöll dock 1 maj 1932 som stiftelsedatum fram till 1980 års sammanslagning med *Lemunda IF*. Numera heter klubben *LSW IF*.

Här har vi ett fall som initialt är identiskt med Hammarby – en idrottsförening bildas med syfte att utöva en enda sport, men ändrar namnet (och behåller stiftelsedatumet) när medlemmar önskar att verksamheten ska breddas. Övriga exempel, och det finns flera, visar att det inte finns någon given praxis för vilket år som ska gälla som stiftelseår vid ombildning av en förening eller sammanslagning av föreningar.

En föreningsrättslig analys i ett historiskt perspektiv

I uppdraget från HIF:s styrelse ställs bland annat frågan (fråga fyra) om den juridiska betydelsen av att det vid mötet den 7 mars (1897) upprättades en ny medlemsförteckning, antogs nya stadgar och valdes en ny styrelse. Till detta kommer fråga fem där det undras över vilken avsikt personerna hade vid ovannämnda möte vad avser om den befintliga föreningen (Hammarby Roddförening) skulle leva vidare under nytt namn, eller kan det ha varit så att de närvarande ”oavsiktligt kan ha bildat en ny förening”.

En rättshistorisk återblick

Som känt är finns än i dag ingen lag om ideella föreningar. De rättsliga regler som ligger till grund för att en ideell förening överhuvudtaget ska föreligga har fastslagits genom domstolspraxis, d.v.s. äldre domar i Högsta domstolen (HD). Efter det att en lag stiftades 1895 om föreningar med ekonomisk verksamhet, började även diskussioner föras om lagreglering av föreningar som inte i huvudsak var ekonomiska. I skrivelse den 10 maj 1899 (nr 101) anhöll 1899 års riksdag: ”att Kungl. Maj:t ville låta utreda och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser varigenom den rättsliga ställning, som kunde prövas böra tillerkännas annan förening än sådan som hade ekonomisk verksamhet till sin uppgift, måtte lämpligen regleras.” I november 1901 tillsattes 1901 års föreningskommitté, som i december 1903 lämnade sitt betänkande innehållande bland annat ett förslag till lag om registrerade föreningar för annan än ekonomisk verksamhet. Förslaget ledde inte fram till någon lagstiftning, utan efter viss omarbetning framlades först långt senare ett förslag till lag om ideella föreningar (prop. 1910:83 s.108). Genom denna proposition kan även sägas att de i språkbruket använda benämningarna ”ekonomisk förening” respektive ”ideell förening” blev bekräftade. Förslaget följdes av åtskilliga detaljanmärkningar (remissvar) och det framhölls inte minst att lagstiftning angående ideella föreningar blivit överflödig sedan rättspraxis alltmera stadgat sig i den riktning att ideella föreningar ansågs äga rättskapacitet så snart de skaffat sig (antagit) någorlunda fullständiga stadgar (och utsett styrelse). Dessa de första försöken att lagstifta om ideell förening har senare under åren (senast under 1990-talet) med jämna mellanrum följts upp av nya förslag (motioner och betänkanden), men utan att det beslutats om någon speciallag för ideella föreningar.

Sett mot bakgrund av det ovan redovisade kan sägas att de rättsliga förutsättningarna vid tidpunkten för bildandet av Hammarby Roddförening 1889, och sedermera även vid tillkomsten av Hammarby Idrottsförening 1897, inte var fullt ut klarlagda. Först en bit in på 1900-talet fanns rättspraxis och doktrin som mer precist kunde fastställa när en ideell förening ansågs bildad som ett självständigt rättssubjekt.

Nybildning, ombildning och namnändring i ett historiskt perspektiv

Den historiska forskningen har visat att föreningsbildandet tog fart under senare delen av 1800-talet (Lindroth, Janzon, Yttergren,). Så småningom sammanslöt sig föreningar i förbund för att få så enhetliga bestämmelser som möjligt vid utövandet av skilda grenar. Sålunda bildades 1891 Svenska Gymnastikförbundet, som fem år senare ombildades till *Svenska Gymnastik- och Idrottsförbundet*, med säte i Stockholm. Med säte i Göteborg fanns det 1895

bildade *Svenska Idrottsförbundet*. Sveriges Allmänna Idrottsförbund bildades 1897 och namnändrades året därpå till *Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande*. Till saken hör också att de två rivaliserande förbunden Svenska Gymnastik- och Idrottsförbundet och Svenska Idrottsförbundet, efter historiskt möte i Jönköping 1902, sammanslogs till det den 31 maj 1903 bildade *Svenska Gymnastik- och Idrottsföreningarnas Riksförbund* (d.v.s. numera under namnet Sveriges Riksidrottsförbund).

Utan att överdriva kan sägas att denna idrottsorganisatoriska pionjärtid från 1880-talet och en bit in på 1900-talet har innehållit ett flertal nybildningar, ombildningar och namnändringar samt t.o.m. sammanslagningar. Huruvida företrädarna för respektive organisationer vid denna tid har haft helt klart för sig de rättsliga förutsättningarna, och (oskrivna) reglerna, kan det bara spekuleras om. Det som främst varit vägledande för dem har säkert varit den idrottsliga verksamheten, och på vilket sätt den bäst kan organiseras. Att en idrottsorganisation byter namn, ändrar stadgar, ombildas och t.o.m. över tid förändrar medlemssammansättning är inget som var ovanligt i idrottsrörelsens barndom, och är det inte heller i dag. Vad som ibland kan vara svårare att reda ut är om verksamhet fortsätter i samma juridiska person (samma förening), eller om det har bildats en helt ny förening. Särskilt då det inte klart framgår vad som har hänt med tidigare organisation.

Även Hammarby Idrottsförening har på senare tid ombildats från att tidigare varit en förening med en mängd olika idrotter, till att fr.o.m. 1 januari 1999 vara en s.k. idrottsallians med självständiga specialidrottsföreningar som medlemmar i stället för fysiska personer. Men ombildningen till trots, med nya medlemmar och nya stadgar, är HIF fortfarande samma juridiska person som före ombildningen. Hammarby IF Fotbollförening m.fl. HIF-föreningar är dock helt nybildade föreningar (förvisso numera med drygt 20 år på nacken). Även Hammarby IF Roddförening (den juridiska personen) såg dagens ljus den 1 januari 1999, men roddverksamheten som sådan kan säkert härledas till den förening som bildades 1889 under namnet Hammarby Roddförening. Fotbollen tillkom som bekant 1915. Den var villkorad till Hammarby IP:s tillkomst och innebar att den lilla men framstående och ungdomliga föreningen Klara SK (bildad 1906) gick in i Hammarby och bildade fotbollslag. Detta i konkurrens med bl.a. etablerade Johanneshofs IF (bildad 1906, en förening som 1911 inkorporerat Eriksdals IF bildad 1903), som ställt alltför höga krav för att kunna godkännas. JIF ansåg 1915 att hela Hammarby kunde byta namn till Johanneshof! Några hänvisningar till de inkorporerade föreningarnas tillkomstdatum har inte gjorts i historieskrivningen. Men Johanneshofs/Erikdals svart-gul tigerrandiga tröjor kom under nästan 60 år att användas av

Hammarbys fotbollslag, möjligen var det ett villkor för att Johanneshof skulle låta sig slukas av Hammarby IF 1918. Det var först 1978 som Hammarby började spela i grönvitt.

Av protokollet från den 7 mars 1897, som sannolikt får anses vara att likna vid ett årsmötesprotokoll, kan således utläsas dels att förslag till stadgar för den nya föreningen blev antagna (§ 4), dels att ny styrelse valdes (§ 5). I samma protokoll står också att läsa att revisionsberättelsen godkändes och att styrelsen beviljades ansvarsfrihet (§ 2) samt att årsberättelsen för det gångna året upplästes och godkändes, vilket skulle kunna tyda på att föreningen i vart fall inte är en nybildad förening den 7 mars 1897. Till detta kan också läggas att i § 1 anges att sekreteraren läste upp Hammarby Roddförenings sista sammanträdesprotokoll, vilket därefter justerades. Den slutsats som kan dras av detta redovisas under avsnittet sammanfattning och slutsatser.

Kommitténs kontakt med motionären Gabriel Gemmel

Bland Kommitténs instruktioner fanns också att höra Gabriel Gemmel (författare av motionen till årsmötet i Hammarby IF Fotbollförening 2020 om ändring av bildandeår i HIF:s stadgar) om bakgrundsarbete och eventuell information som inte framgår av motionen. Gemmel har efter kontakt framhållit följande: ” Det överlägset viktigaste dokumentet är naturligtvis styrelseprotokollet från 7 mars 1897. Där framgår ju med all önskvärd tydlighet kontinuiteten i föreningen, att det associationsrättsligt är en befintlig förening med namnet Hammarby Roddförening som justerar sitt namn till Hammarby Idrottsförening. Det handlar om omval av styrelseledamöter, justering av föregående styrelsemötes protokoll, godkännande av förvaltningsberättelse för den senaste 9-10 månaders perioden etc. Det är uppenbart samma grönvita förening före och efter 7 mars 1897, med rodd på programmet även fortsatt men från den tidpunkten även officiellt utökat med allmän idrott d.v.s. friidrott (och brottning). Hammarby IF grundades våren 1889 (troligen 10 april) av Axel Robert Schönthal och hans kamrater som Hammarby Roddförening. Det är vi stolta över!”

Sammanfattning och slutsatser

I Kommitténs instruktioner från HIF:s styrelse fanns uppgiften ”att finna ovedersägliga fakta för vilket som ska anses utgöra HIF:s bildandeår.” Denna uppgift har som framgår ovan inte kunnat lösas. Något helt entydigt svar på frågan om det är en nybildning eller en ombildning av föreningen som sker i mars 1897 framkommer inte i materialet även om mycket talar för det sistnämnda i en tolkning av detsamma, något som historiker hela tiden tvingas göra när

det finns brister i källmaterialet. Det framstår som om den sammanfattning som Hammarby Idrottsförenings ordförande Bernt Lindh så pregnant formulerade för 59 år sedan i samband med att föreningen högtidlighöll sin historia 1962 ännu håller streck:

> Hammarby Idrottsförening har i vår nått den aktningsvärda åldern av 65 år, under vilken tidsrymd den existerat under sitt nuvarande namn. Egentligen bildades den redan 1889 under namnet Hammarby Roddförening, men vi har dock föredragit att räkna vår ”livstid” från 1897, då HIF såg dagens ljus.

Det går alltså inte att med hjälp av det källmaterial som bevarats med full säkerhet slå fast att Hammarby Roddförening upplöstes och en helt ny förening bildades i samband med skapandet av Hammarby Idrottsförening den 7 mars 1897. Vad som däremot går att slå fast är att det fortsatt fanns mycket starka kopplingar till Roddföreningen och att verksamheten fortsatte med liknande aktiviteter även efter bildandet av Hammarby Idrottsförening 1897. Kontinuiteten är slående. Men vad gäller ordval i protokollet från medlemsmötet den 7 mars går flera formuleringar att tolka som belägg för kontinuitet medan andra skulle kunna tolkas som tecken på att ett brott skett. Det går däremot att slå fast att *Hammarby Idrottsförening* inte funnits före den 7 mars 1897. De tidningsnotiser som omnämnt Hammarby Idrottsförening före 1897, båda från januari 1893, rör sig med en sannolikhet gränsande till visshet om felskrivningar.

Värt att notera är att inget nämns om namnbytet från Hammarby Roddförening till Hammarby Idrottsförening i pressen i mars 1897. När namnbytet väl noteras görs det snarast i en bisats, namnbytet har skett men det dras inga som helst växlar av det. Verksamheten fortsatte som vanligt fast under nytt namn. Det finns däremot många exempel på att nytt föreningsbildande uppmärksammas och kommenteras i sporttidningarna när redaktörer anser att så skett, i fallet Hammarby Idrottsföreningen görs det inte.

Ingen avgörande aktivitetsförändring har heller noterats efter namnbytet 1897, rodden dominerade fortsatt verksamheten. Antalet deltagande båtar var starkt begränsat. Verksamheten breddas, men det hade den gjort redan sommaren 1896 då friidrott upptogs på programmet.

Av genomgången av det material Hammarby IF självt producerat i samband med att klubbens födelsedag högtidlighållits kan konstateras att man inom föreningen valt att högtidlighålla den 7 mars 1897, trots att föreningsledare och jubileumsskribenter varit

medvetna om att Hammarby Roddförening bildade den 10 april 1889 och att Idrottsföreningen är nära knuten till den.

I den självvalda och traderade självbilden under mer än ett sekel har alltså ingått att Hammarby Idrottsförening bildades 1897. Om detta framför allt beror på respekt för tidigare medlemmars val eller en fast övertygelse ger inte det bevarade källmaterialet svar på.

Den genomgång av hur andra föreningar har gjort ger vid handen att det inte finns någon rätt respektive fel väg att gå när det kommer till att ”besluta” vilket datum en idrottsförening har bildats.

Inom historisk forskning används ibland begreppet ”fast i det förflutna”, tidigare val och beslut har en förmåga att leva kvar på grund av att de gjorts/fattats inte för att kommande generationer vill ha dem eller att de är de bästa besluten. Idrottsföreningar är till sin natur extremt framåtblickande organisationer som lägger långt större vikt vid kommande arrangemang än det som redan hänt, vilket innebär att de tenderar att hålla fast vid datum som en gång högtidlighållits utan allt för mycket reflektera över sagda datum. Detta kan ha varit fallet med Hammarby IF innan Gabriel Gemmel genom sin motion uppmärksammade detta.

Den föreningsrättsliga genomgången ger inte något stöd för att datum för föreningsbildande eller en förändring/justering av sagda datum har någon rättslig betydelse för föreningens möjligheter att bedriva sin verksamhet.

Kommittén hade som nämnts inledningsvis fått åtta frågor att beakta. Med hänsyn till det som framlagts ovan kommer de nu nedan att besvaras. Vissa med ett enkelt ja eller nej i samband med att frågan presenteras, andra med något mer utförliga svar:

1. Finns det dokumentation (inkluderande men inte begränsat till protokoll från styrelse- eller medlemsmöten, kallelse till möte den 7 mars 1897, räkenskapshandlingar) från Hammarby Roddförening inför mötet den 7 mars 1897 som bland annat kan besvara vad mötet skulle behandla? **Nej.**
2. Finns det dokumentation (inkluderande men inte begränsat till protokoll från styrelse- eller medlemsmöten, räkenskapshandlingar) från Hammarby Roddförening efter mötet den 7 mars 1897 som påvisar att Hammarby Roddförening likviderades efter mötet 7 mars 1897? **Nej**
3. När är de äldsta räkenskapshandlingarna för HIF daterade och vad går att utläsa från dem? Inkluderar exempelvis sådana räkenskapshandlingar tillgångar och skulder från

Hammarby Roddförening? **Inga räkenskapshandlingar från den relevanta perioden har påträffats.**

4. Vilken var den juridiska betydelsen (vid tidpunkten) av att det vid mötet den 7 mars 1897 upprättades en ny medlemsförteckning, antogs nya stadgar och valdes en ny styrelse? (Tre grundläggande rekvisit för att vi i dag ska anse att förening är bildad är upprättande av en medlemsförteckning, antagande av stadgar och företrädare för föreningen (styrelse) utses.) **Det fanns inget vedertaget rättsligt ramverk att stödja sig mot vid den tidpunkten.**
5. Vilken betydelse har personernas, vilka deltog vid mötet den 7 mars 1897, avsikt? Om avsikten var att den befintliga föreningen skulle leva vidare under nytt namn, är det möjligt att de närvarande i sådant fall oavsiktligen kan ha bildat en ny förening? Kan ett oavsiktligt bildande av en ny förening, ”läkas”, ändras eller förtydligas vid en senare tidpunkt genom ett styrelsebeslut om vad avsikten var på mötet den 7 mars 1897? **Exakt vilka motiv aktörerna hade den 7 mars 1897 framgår inte av det bevarade källmaterialet, förutom en breddning av verksamheten och som en följd därav en förändring av namnet.**
6. Finns det dokumenterat varför HIF någon gång senare under 1900-talet fastslog/beslutade att HIF:s bildandeår ska vara 1897? På vilka grunder skedde det? Var grunderna korrekta vid den tiden för ett sådant beslut och är de än i dag alltjämt relevanta? **Se genomgång av självbilden ovan**
7. Finns det andra exempel på ideella föreningar som under historien har beslutat att ändra sitt bildandeår och vilkas resonerande inför sådant beslut kan ge vägledning och möjligtvis utgöra någon form av prejudikat i frågan? **Som framgår ovan av den kortfattade exemplifieringen finns inte någon given praxis för vilket år som ska gälla som bildandeår vid ombildning av en förening eller sammanslagning av föreningar. Föreningar har själva, lite beroende på omständigheterna, valt vilket år de vill räkna som bildandeår.**
8. Förfogar HIF:s medlemmar ensamma över frågan om bildandeår eller krävs godkännande eller samtycke från annat organ/myndighet och vilket underlag krävs i så fall för ett sådant godkännande eller samtycke? **Genom beslutet om ändrade stadgar och nytt namn samt därmed ombildning från att ha varit en roddförening till att bli en idrottsförening (med olika idrotter), kan sägas att HIF verksamhetsmässigt såg dagens ljus 1897, fastän den juridiska personen skapades i och med bildandet av roddföreningen 1889. Det får då till följd att nuvarande föreningsföreträdare,**

liksom tidigare dito har gjort, själva får bestämma/avgöra om det är den juridiska personen eller den breddade verksamheten, under det nya namnet HIF, som ska utgöra utgångspunkt för ”vilket födelsedatum som ska firas".

Kommitténs slutsats kan inte bli någon annan att det är föreningen själv som ”äger” frågan. Som framgår ovan finns mycket som talar för att HIF som förening (d.v.s. juridisk person) bildades 1889 under namnet Hammarby Roddförening, men att föreningen verksamhetsmässigt ombildades till Hammarby Idrottsförening den 7 mars 1897.

Appendix: En komplettering efter vår första avlämnade PM

Efter påpekande från uppdragsgivaren (Henrik Appelqvist) att vi i vår avlämnade PM i april inte omnämnt något om HIFs behandling av bildandedatumet vid sammanträden 1906, vilket uppmärksammades i den motion som låg bakom gruppen uppdrag, finns anledning att kort redovisa vad vi funnit i dessa protokoll.

1906-02-06 (ordinarie sammanträde i lokalen St Paulsgatan 17 n.b.)

3 § ”Hr J. Magnusson uppläste förslag till nya stadgar hvilket godkändes med diverse ändringar i olika punkter och beslöts att stadgarna skulle träda i kraft från 1 sta april d.å.” **Bild28**

1906-03-06 (ordinarie sammanträde i lokalen St Paulsgatan 17 n.b.)

10 § ”Då flera medlemmar sade sig ej varit närvarande vid sammanträdet då de nya stadgarna gingos igenom beslöts på Hr Engströms förslag att afhålla ett extra sammanträde i och för dessas genomgående en gång till.”

11 § ”Beslöts att sammanträdet skulle afhållas fredagen d. 16 mars i denna lokal.” **Bild29**

1906-03-16 (extra sammanträde i lokalen St Paulsgatan 17 n.b.)

3 § ”Stadgarna genomgingos hvarvid följande viktigare ändringar gjordes. I) På Hr Åströms förslag beslöts att föreningen skulle räkna sitt stiftelseår fr.o.m. 1889.” **Bild 30**

1906-04-07 (HIFs årssammanträde å Källaren ”Freden”)

1 § ”Protokollet från extra sammanträde upplästes och godkändes till justering.” **Bild31**

5 § ”Årsberättelsen upplästes och godkändes.”

10 § ” Styrelseval förrättades och utföll sålunda: Ordf. J. Magnusson med 32 röster…..etc.” **Bild32**

Som framgår av protokollen från dessa möten, som sannolikt får betraktas som medlemsmöten, behandlades både stadgeändringar och frågan om föreningens bildandedatum. Uppenbart är att medlemmarna vid sammanträdet den 16 mars 1906 beslutade att föreningen skulle räkna sitt stiftelseår fr.o.m. 1889. Att detta beslut inte har efterlevts av föreningen, vilket också framgår av redovisningen under ”självbilden” ovan, påverkar inte vår slutsats.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Stockholms Stadsarkiv

Hammarby idrottsförening (HIF) arkiv

Tidningar och tidskrifter

Dagens Nyheter

Fäderneslandet

Ny Tidning för Idrott

Stockholms Dagblad

Stockholms-Tidningen

Svenska Dagbladet

Tidning för Idrott

Litteratur

Ahlner, Sten (red.), *Hammarby 75 år: 1897–1972* (Stockholm, 1972).

Go, Bajen, go! Hammarby IF 1897–1983 (Stockholm, 1983).

Hammarbybladet 2/1922, ett specialnummer med anledning av Hammarby IF:s 25-årsjubileum.

Hammarby IF, *Jubileumsnummer: Hammarby idrottsförening 18 7/3 97–19 7/3 27*, Stockholm, 1927

Hammarby IF, *Hammarby 65 år 1897–1962*, Stockholm, 1962.

Hemström, Carl, *Uteslutning ur ideell förening* (Stockholm, 1972).

Hemström, Carl, *Ideella föreningar* (Lund, 1977).

Idrottsföreningen Kamraterna i Sverige under 100 år: 1895–1995 (Strängnäs, 1995).

Janzon, Bode, *Manschettyrken, idrott och hälsa: Studier kring idrottsrörelsen i Sverige, särskilt Göteborg, intill 1900* (Göteborg, 1978).

Lindroth, Jan, *Idrottens väg till folkrörelse: Studier i svensk idrottsrörelse till 1915* (Uppsala, 1974).

Nordisk familjeboks sportlexikon: Uppslagsverk för sport, gymnastik och friluftsliv (Stockholm, 1938–1949).

Persson, Gunnar (red.), *Hammarby IF: En klubbhistorik 1897–1997* (Vällingby 1996).
Sju decennier i med och motgång: Hammarby IF 1897–1967 (Stockholm, 1966).
Stendahl, Richard & Listi, Eva (red.), *Hammarby rodd: 100-års jubileum 10/4 1989* (Stockholm, 1989).
Svahn, Åke & Thunvik, Sten, *En bok om rodd: Utgiven med anledning av Svenska roddförbundets 40-årsjubileum 27 nov. 1944* (Stockholm, 1944)
Yttergren, Leif, *Täflan är lifvet: Idrottens organisering och sportifiering i Stockholm 1860–1898* (Stockholm, 1996).
Zander, John (red.), *Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund 1903–1928: En minnesskrift* (Stockholm, 1928).